

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo Udruženja Jugoslov. Učiteljstva — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse spise, v oceni poslane knjige itd. se pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6

Rokopisov ne vračamo.
Vse pošiljatve je pošiljati li nko.

Učiteljski tovariš izbija vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje

Za neorganizirane 100 — K. za naročnike v inozemstvu 140 — K letno.
Posamezna številka po K 2.—

Za reklame novice, pojedila, posilna, razpise služb je plačati po 1 K za vsako peti-vrsto. Priloge stanejo poleg poštnine še 50 K

Telefon uredništva št. 312.

Za oznania je plačati od enostojne peti-vrste, če se tiska enkrat . . . 2 K — vin.
dvakrat . . . 1 * 50
za nadaljnja uvrščenja od peti-vrste po 60 vin.
Oznania sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništva UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6./I

Poštni čekovni urad št. 11.197.
Reklama tije so proste poštnine.

Misli ob novem letu.

Da postanemo narod gospodarske, politične in duševne samostojnosti, da usposobimo sebe in naš rod za prave cilje sodržavljanov v novi domovini, rabimo zavednih državljanov. Svobodni smo danes; tujec nam več ne ukazuje. Doba osvobođenja, tujega robovanja je za nami; sami si kažemo in gladimo pot, ki nam je odslej odmerjena v tekmovalnem boju z drugimi narodi in državami.

Pri vsem tem pa ne smemo pozabiti, da je ta svoboda prišla za nas hitro; naša duša je nepripravljena.

Narod smo brez lastne zgodovine zato, ker nismo imeli do danes svobodne domovine. Pod tuj jarem smo prišli v trenutku, ko smo dosegli prvo stopnjo civilizacije in smo prvo kulturo sprejeli v sužnosti. Tujci smo si med seboj; drug drugega ne poznamo. Vpliv tuje zgodovine ima v nas še vedno tradicionalno moč. V takem položaju se nahaja naš rod ob prvih začetkih svobodnega gospodarskega, kulturnega in političnega razvoja, v neodvisni Jugoslaviji.

jeni v svobodi in je pametno uživati tudi ne znamo.

Učiteljstvo je danes v prijetnem položaju, popravljati to, česar stoletja nismo znali ali smeli gojiti, t. j. čut patriotizma in narodnosti.

Vsi avstro - ogrski Jugoslovani, izvzemši Srbe smo vstopili prepojeni nemškega duha v mlado državo. Ponosni smo na našo pismenost, na izobraževalna društva in gospodarske organizacije. Kažemo pa prav radi na srbsko nepismenost, dasi — ravno smo kar se tiče izobrazbe srca in čuta državnosti vsaj 50 let za Srbi. Smisel za državo in pojmovanje narodnosti so Srbi dosegli v tako visoki meri kot drugi veliki, kulturni narodi.

Ker je naloga učitelja, da vzgaja in uči ter je vzgoja važnejša kot pouk pripada na vzgojitelje jugoslovanskega ljudstva najvažnejša naloga, ki jo more poveriti država državljanom učiteljem.

Ugled in spoštovanje zunaj državne meje doseže država takrat, ko pokaže vsak jugoslovanski državljan pravilno pojmovanje narodnosti in smisel za državo.

Vsi stanovi v državi morajo imeti priliko, da si pridobe potom izobrazbe duševno svobodo, ki je predpogoj politične in gospodarske svobode. Razlika stanov pa mora biti samo v načinu dela, ne v vrednosti državljanstva. Etično moramo dvigniti potom vzgoje mladega sodržavljanja, da se zaveda socialnih dolžnosti in pravic, ki jih ima do države. Državljanji imajo različno izobrazbo in stoje materijalno nekateri ugodnejše nego drugi; toda čut za državno idejo je lahko pri vseh enako razvit. Ne glede na ustavno obliko jugoslovanske države lahko vse v različne politične skupine spadajoče učiteljstvo in izobraženstvo vrši enotno to nalogo. V vsakem državljanu more biti čut državnosti enako visoko razvit; zato je usoda Jugoslovanstva v rokah vzgojevalcev mladine, ki kujajo bodočnost domovini v šoli. Dasi smo danes nacionalno zadovoljni, vendar manjka našem narodu narodnega, ponosa. Narodno zavest bo odslej pri nas Jugoslovanih lažje doseči, ker je jugoslovanski nacionalizem izšel iz naroda samega kot protest proti tujemu gospodstvu, absolutizmu in fevdalizmu. Vsak jugoslovanski vzgojitelj išče ob vsaki priliki

onih duševnih vezi, ki so sprejemljive za naša jugoslovanska čustva! Pokažimo mladini vso moč in velikost slovenskih zemelj in narodov! Videla bo krivičen družabni red. Apelirajmo v bodočem letu tudi na sodelovanje ostalega izobraženstva. Kulturno postanimo velik narod zavednih mož in žena. Z duševno svobodo dosežemo gospodarsko svobodo in zmago. Ni se nam treba strašiti prihodnosti.

Visoka pedagoška šola v Zagrebu.

U interesu opče narodne stvari, a naročito radi prosvetnog unapređenja nalazimo se pobudeni, da — koristeći se Vašim gostoprimstvom — kroz Vaš list obavijestimo sve školske i prosvjetne radenike o rdavoj organizaciji više pedagoške škole u Zagrebu. Ovim napisom naročito želimo pobuditi što življe interesovanje za ovu stvar, a naročito pokrenuti sve mjerodavne faktore, da ovu školu što prije reorganizuju, jer to zahtijevaju opći prosvjetni, narodni i državni interesi. Ovo je u toliko prije potrebno, što se ne smije dopustiti, da se zbog jednog neuređenog stanja u ovoj školi ne postiju onakvi rezultati, kakvi bi se mogli postići, ako bi se ova škola izvela što prije iz ovog neurednog previzorijuma.

U doba, kad se pred zakonodavrim odborom nalaze mnogi zakonski predlozi, neophodno je potrebno, da se čuju želje i pogledi za uredenje ove škole od strane onih, koji su svojim iskustvom mogli da uoče sve nedostatke ovakve jedne škole, koja skupo stoji i državu i narod.

Toga su se radi slušači(-ce) više pedagoške škole nalazili pobuđenim kao najzainteresovaniji za njeno uredenje, da na svojoj skupštini, obdržavanoj dne 23. X. 1921. iznesu svoje naziranje u tom pogledu, apcljujući na sve mjerodavne faktore, da pristupe odmah reorganizaciji ove škole prema slijedećoj rezoluciji:

1. Škola ima da se podigne na stupanj visoke pedagoške škole i da se njen rang izjednači u svim pravima sa rangom fakulteta na univerzi.

2. Tražimo, da se pedagogika sa svojim pomoćnim naukama učini temeljnom disciplinom. Da se to uzmogne postići, tražimo posebne vježbaonice visoke pedagoške škole za praktičnu pedagogi-

ju, te laboratorij za eksperimentalnu pedopsihologiju.

3. Zahtjevamo, da škola dobije svoj stalni profesorski zbor, sastavljen od priznatih stručnjaka.

4. Studiranje na visokoj pedagoškoj školi da bude za sve slušače (-ce) podjednako, t. j. škola se ne smije da dijeli na višu i nižu kategoriju.

Oklic.

Dne 2. januarja 1922. mine leto in dan, kar je na Lassnitzhöhe pri Gradcu umrl prezasluzni nadučitelj Armin Gradišnik.

Kakor se njegovi svojci niso ustrašili izredno velike gmotne žrtve, da so dali njegovo truplo prepeljati v domovino in s tem izpolnili njegovo poslednjo željo, tako zadane zdaj nas častna dolžnost, da pokojniku, ki počiva sredi novega oddelka na celjskem okoliškem pokopališču, postavimo primeren nagrobni spomenik.

Sirji sosvet je že na binškoštni seji sklenil tozadevni oklic, ki ga objavlja sedaj ob obletnici pokojnikove smrti.

Pokojni Armin zasluži, da prispeva za njegov spomenik vse slovensko učiteljstvo. Bil je velezaslužen naš organizator in vzorn naš buditelj, eden izmed najidealnejših slovenskih učiteljev, zlata tovariška duša, vzor kremenitega in neupogljivega značaja, neustrašen narodni prvoboritelj. Predvsem pa gre čast njegovemu spominu spričo dejstva, da je bil pokojnik prvi, ki je v nevarnih časih avstrijskega režima pogumno razvil prapor združene Slovenije, „Zaveze slovenskih učit. društev“, koje častnim članom je bil pozneje imenovan.

Posamezna učiteljska društva prosimo, da zbero pri svojih članih prispevke ter zbirko vpošljejo vsaj do konca aprila glavnemu blagajniku organizacije, ki jo bo izkazal v Tovarišu.

Pokojnik ima tudi izven učiteljskih krogov nebroj zvestih prijateljev in čestilcev. Tudi od teh, od njegovih hvaležnih učencev ter sploh od vseh, ki nosijo njegov spomin v srcu, ne pozabite zbirati prispevkov.

Počastimo spomin našega ljubljene-ga, našega nepozabnega Gradišnika!

UJU poverjeništvo Ljubljana.

Iz Jugoslavije.

26 LET BLAGAJNIŠKEGA DELA.

Tovariš Fran Luznar, dolgoletni glavni blagajnik naše stanovske organizacije je s 1. tek. mes. odložil glavno blagajništvo. Na drugem mestu prinašamo njegovo zahvalo vsem tovarišicam in tovarišem, ki so mu v tej dolgi dobi pri okrajnih družtvih pomagali pri blagajniškem poslu.

S tovarišem Lukom Jelencem, našim odličnim predsednikom, je tov. Luznar pred 26 leti prevzel funkcijo v naši organizaciji. V najtežjih dobah je prvi vstranilo in požrtvovalno vodil predsedstvo, drugi pa blagajniški posel naše centrale. Z vstrajnostjo in požrtvovalnostjo sta dovedla našo organizacijo do visoke stopnje ugleda doma in v vnanjem svetu.

Po 26 letih nesebičnega in požrtvovalnega dela odlaga tov. Luznar svoj blagajniški posel. Neprecenljive vrednosti je dober blagajnik za organizacijo, ker brez dobre gospodarske podlage ni mogoč

Peterčkove poslednje sanje.

Božična povest v 4 slikah. Spisal Pavel Golia.

(Nekaj misli ob vprizoritvi.)

Kavzalnost Peterčkovih sanj je iskati predvsem v prestali vojni. Da ni bilo vojne, bi Peterček pač sanjal trpinove sanje, bi sanjal o zaničevanem revnem stanu, bi dvomil v pravico, toda bržčas bi spremljal te sanje izraziteje dominirajoči ton humorja; zakaj v humorni interpretaciji je otroško razpoloženje in razpoloženje samo rodi tisto napeto sodelavnost, ki tudi pri daljših ritmičnih monologih ne ugasne. Vojna pa je potegnila tudi v otroških srcah raze, ki se še niso izbrisale, in ki vedno tišče in silijo otrokovo mišljenje k različnim dvomom. In vsi ti dvomi se nezavestno izjokajo v en refren: ali zasijejo slovenskemu otroku - trpinu kdaj boljši časi?

V Peterčku leži vsa povojna bolest sirote. Ko bi takih Peterčkov v resnici ne

bilo, bi človek skoro zameril prežalostni čustveni artikulaciji teh sanj. Peterček sam na sebi ni naš; vsaj otroške duše so povsod enake, njih mišljenje, čustvovanje in hotenje gre povsod isto iluzorno pot. Specijaliziran in lokaliziran pa je ves milje, ki daje njegovim sanjam izrazito slovenski kolorit. Z našim kraljem Matjažem, z našim očetom Hrastom postane Peterček naš. In če mora v tem preludiju otroške bolesti osnovni ton venomer naglašati ljubezen do matere, je to tisti neprisliljeni vzgojni mnogokratnik, v katerega se vtapljajo neprestano vse misli. Torej je takozvani moralizujoči vzgojni moment razvit sam iz sebe, oziroma posledičnim potom iz sanj samih.

Scenerija je pravljичno razkošna. Razumni človek občuduje tehnično izpeljavo dejanskih okvirjev, otrok se čudi slikovitim bojnim izpremembam. Vso to Peterčkovo žalost, vse čudovite sanje, vse trpljenje in končno tisti kratek hip veselja, vse to zaklene otrok vase; ponoči sa-

nja o tem, podnevi pa premišljuje, pripoveduje in izprašuje. Vendar največ „debat“ izčrpajo nebesa in — princ Mesec.

Poudaril sem že spredaj svoje mnenje o potrebi humornega interpretata v otroški igri. Princ Mesec naj bi tvoril izrazitejšo protiutež Peterčkovi trnjevi poti.

Oče Hrast pripoveduje: „... in sneg naletava, in sneg naletava...“ Režija pa v resnici ni poskrbela, da bi v tistem trenutku vsaj par sekund snežilo.

Srečna mladina, ki more posecati take predstave! Višji šolski svet ima tudi tu lepo nalogo: izposluje naj pri upravi dramskega gledališča popoldanske šolske predstave ob znižanih cenah, da se udeležijo teh predstav naši „revni Peterčki in ne samo štacunarjevi Milančki“.

Tone Gaspari.